

2013:47

Hovby smedja 2013

Antikvarisk medverkan, 2013

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2013:47

Hovby smedja 2013

Antikvarisk medverkan, 2013
Norra Åsum socken, 3021
Kristianstad kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx

www.regionmuseet.se

© 2013 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-rapport 2013:47

Omslagsfoto: Västra långsidan under arbetet.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Hovby smedja 2013

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Skydd enligt KML	5
Skadebild	5
Utförda åtgärder	5
Iakttagelser under restaureringen	9
Avvikelser från arbetshandlingar	10
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	10
Övriga handlingar med relevans för ärendet	10

Kristianstad kommun, Hovby ungefärligt markerat

Del av Norra Åsum socken, Hovby smedja markerad

Sammanfattning av utförda åtgärder

Fotträet på boningshusets västra långsida har till sin helhet bytts mot ny av sågad ek och stenfoten har justerats. Vattbräda har monterats på fotträet och marknivån har nivellerats. Dessutom har mindre skador under fönster åtgärdats.

Administrativa uppgifter

Objekt	Hovby smedja
Socken	Norra Åsum
Kommun	Kristianstad
Arbetshandlingar	2013-01-12, komplement till bidragsansökan, Karl-Magnus Melin
Länsstyrelsens diarienummer	2013-04-11, dnr 434-23659-12
Regionmuseets diarienummer	K12.20-113-13, 3021
Byggherre/beställare	Karl-Magnus Melin
Entreprenör	Knadriks Kulturbygg AB
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	September–oktober 2013
Slutbesiktning	2013-10-11
Bidrag till kulturmiljövård	124 300:- inkl. moms
Rapport granskad av	Åsa Eriksson Green

Skydd enligt KML

Hovby smedja – både smedjedelen och bostadsdelen interiört som exteriört – skyddas sedan 2012 som byggnadsminne.

Skadebild

Västra långsidans fotträ var utsatt för omfattande rötskador och en sentida murad cementsockel bidrog genom kapilärsugning till att ständigt hålla såväl resterande fotträ som ovanliggande båle fuktigt. Dessutom krävdes en nivellering av marknivån längs hela långsidan (i likhet med den som utfördes på östra långsidan 2011). Mindre bålepartier under fönstren befanns även vara rötskadade.

Utförda åtgärder

Längs boningshusets hela västra långsida har sentida cementsockel vid fotträet tagits bort. Cementen har påförts (okänt när) i syfte att täppa till det utrymme som bildats då fotträ och båle har ruttnat bort (fig. 2 och 6). Därefter har nivellering skett av marken och det äldre, förbrukade fotträet har tagits bort. Stenfoten, som befanns ligga ca 10 cm under marknivån har lyfts upp något och stabilise-

rats. Nytt fotträ av sågad ek på ca 17,5 löpmeter har därefter monterats (ca 5x5”). Ektimret kommer från Järseke såg. Fotträet består till sin helhet av fem ca 3,5 meter långa delar, med liggande bladskarvar på ungefär samma avstånd där skarvar fanns enligt det tidigare utförandet. Skarvarna är fästa med ekdubb och timmerspik. För att erhålla passning uppåt, mot bålet, har de nedre rötskadade delarna av detta sågats av 5–10 cm.

Både i nordvästra och i sydvästra hörnet ligger nytt fotträ an med stötfog mot gavelfotträ. Det södra gavelfotträet har en något lägre position än på västra långsidan, varför fogen inte kunde inpassas jämt i höjddled.

Längs hela västra långsidans fotträ har ny vattbräda av sågad fur monterats medelst spikning på i fotträet fastskruvad trälist (fig. 5). Skruvningen av listen är inte permanent, utan gjord för att enkelt kunna tas bort och underlätta senare åtkomst av båleväggarna. På sikt är det tänkt att en permanent lösning gällande vattbrädans fästning utförs.

Under fönstren har rötskadade båledelar på enklaste vis ersatts med nytt timmer av fur, allt enligt befintliga mått och utföranden.

Fig. 1. Västra långsidan, nytt fotträ på plats och stenfoten justerad. Notera den kvarsittande putsen mellan fönstren.

Fig. 2. Cementsockeln innan borttagning. Notera putsen på bålet samt träpliggarna.

Fig. 3. Fotträets stötfog mot nordvästra hörnet (innan kapning av utskjutande del).

Fig. 4. Arbetet med att rensa fram fotträet.

Fig. 5. Vattbrädans infästning mot fotträet.

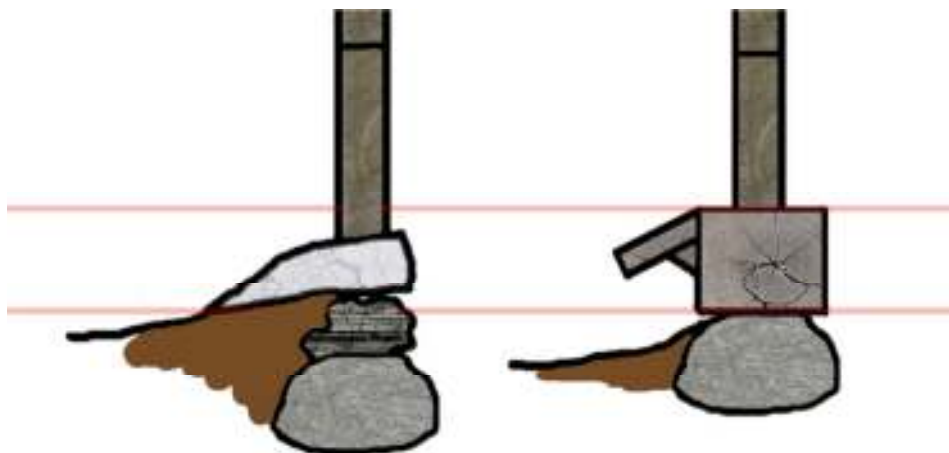

Fig. 6. Restaurering av västra långsidans fotträ. T.v. syns ungefärlig utbredning av cementlagning, utförd mellan det starkt rötskadade fotträet och bålet. T.h. Marknivån justerad och nytt fotträ med vattbräda. Stenfoten något uppflyttad.

Iakttagelser under restaureringen

I samband med att panelen lyfts undan på västra långsidan kunde en närmare undersökning göras av konditionen på bakomvarande båleväggar. Härvidlag framkom att större delen av dessa partier varit putsade. Iakttagelserna har – tillsammans med den dokumentation som utfördes 2011 – möjliggjort en första preliminär fasindelning över byggnadens historiska utveckling (fig. 9). Några årtal har dock inte kunnat infogas de olika utvecklingsfaserna. Troligtvis kommer fortsatta fasadarbeten att ytterligare ge material till en mer fullständig bild av byggnadens historia. Det enda säkra i bedömningen är att boningsdelens nordligaste sektion är sekundär. Denna del bildar även gavelvägg åt förstugan.

Parallellt med årets bidragsarbeten har målning av fasader, reovering och byte av ytterdörr samt mindre snickeriarbeten inkl. fönsterbyte på södra gavelröset utförts på fastighetsägarens egen bekostnad (fig. 7 och 8). Det bytta fönstret (begagnat, restaurerat) ersatte ett förbrukat fönster från 1970-talet.

Fig. 7. Målad fasad.

Fig. 8. Nytt fönster på södra gavelröset.

Fig. 9. Förslag på tre utvecklingsfaser baserat på de antikvariska iakttagelser som gjorts under arbetena 2011 och 2013. Överst fas 1, underst fas 3 (nuvarande utseende). Fas 1 och 2 bedöms till övervägande delen ha varit putsade. Ritningen är skalenlig.

Avvikelser från arbetshandlingar

Ursprungligen avsågs inom bidraget byte av ca 11 meter fotträ, men ytterligare ca 6,5 meter behövde bytas, vilket sammanlagt omfattar hela byggnadens längd. I och med de extra timmerarbetena, vilket fick arbetet att dra ut på tiden, beslöts – för att inte överskrida Länsstyrelsens deadline för utbetalning – att växla stenfotsarbetet, som låg inom bidragsramen, mot fotträet. Arbetet med stenfoten kom i stället att utföras på fastighetsägarens egen bekostnad. Bytet aktualiserades då den betongsockel som fanns längs med grunden till sin helhet tagits bort, och det stod klart att skadebilden var mer omfattande än beräknat. Åtgärden är godkänd av antikvariskt medverkande.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är väl utfört enligt intentionerna i Länsstyrelsens tillstånds- och bidragsbeslut.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

- 2012-10-15 Fastighetsägarens ansökan om byggnadsvårdsbidrag
- 2013-04-10 Länsstyrelsens bidragsbeslut
- 2013-04-10 Länsstyrelsens tillståndsbeslut
- 2013-10-11 Slutbesiktningsprotokoll

Kristianstad 2013-12-04

Jimmy Jublin Alfberg

Regionmuseets E-rapportserie 2013

Kulturmiljö

1. Utvändig renovering av Stoby kyrka, Stoby sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
2. Brösarps station, Ravlunda sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
3. Gustav Adolfs kyrka – invändig ombyggnad, Helsingborg sn, AM, Maria Sträng, 2011–2012
4. Vittskövle kyrka – invändig ombyggnad, Vittskövle sn, AM, Jennie Björklund, 2012
5. Vattenmöllan – omläggning av östra takfallet, Brunnby sn, AM, Ingela Blomén, 2012
6. Stångby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Stångby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
7. Västra Hoby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Västra Hoby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
8. Håstads kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Håstad sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
9. Tyggården, Kristianstad sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
10. Hustoftagården, Väsby sn, AM, Anna Rabow och Heikki Ranta, 2010
11. Villa Sagan, Örkelljunga sn, AF, Helena Rosenberg, 2013
12. Norra Strö kyrka – ommålning av plåttak, Norra Strö sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2008
13. Tobaksfröer i Skåne, Förstudie, Åsa Jakobsson, 2012
14. Helsingborgs rådhus – trappräcke i västra trapphallen, Helsingborgs sn, AM, Maria Sträng, 2011
15. Inventering och värdering av stenmurar i området Galgbacken, Dalby, PJ, Åsa Jakobsson och Patrik Olsson, 2013
16. Norra Mellby kyrkogård, Norra Mellby sn, VP, Jennie Björklund, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2012
17. Fritidsbadet i Ystad, Ystad sn, AF, Anna Rabow och Helena Rosenberg, 2013
18. Krubbemölla – omläggning av stråtak och restaurering av kvarnränna, Vitaby sn, AM, Emelie Petersson, 2013
19. Ekestad folkets park – renovering av betongtrappa, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
20. Ballingstorp och Per-Ols – diverse åtgärder 2013, Kviinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
21. Håstads kyrka – renovering av värmeanläggning, Håstad sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
22. Häglinge kyrkogård, Häglinge sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2012
23. Hardeberga kyrka – kistplåtar i vapenhuset, Hardeberga sn, AM, Maria Sträng, 2011
24. Revinge kyrka – ny textilförvaring, Revinge sn, AM, Maria Sträng, 2011
25. Vittskövle slott 2013, Vittskövle sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
26. Villa Petterssons tak, Svalöv sn, AM, Anna Rabow, 2012
27. Agusastugan 2013, Andrarum sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
28. Buxbomen i Skåne, Skåne län, KA, Cissela Olsson och Anna Rabow, 2012
29. Hosaby 11:16 i Hörvik – omläggning av tak, Mjällby sn, AM, Helena Rosenberg, 2013
30. Näsums kyrka – invändig renovering och tillgänglighetsanpassning, Näsums sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2010
31. Glimmebodagården – vårdåtgärder 2013, Brösarps sn, AM, Emelie Petersson, 2013
32. Väsby kyrka – utvändig renovering, Väsby sn, AM, Maria Sträng, 2013
33. Gräsma kvarn, Huaröd sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg och Helene Stalin Åkesson, 2013
34. Norra Strö kyrka – ombyggnad för visningsmonter, Norra Strö socken, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
35. Bondrumsgården 2013, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
36. Riseberga kyrka – yttre renovering, Riseberga sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
37. Nämndemansgården på Ven, Sankt Ibb sn, AM, Anna Rabow, 2012
38. Kaffestugan vid Alunbruket – omläggning av stråtak, Andrarums sn, AM, Helena Rosenberg, 2013
39. Borrie kyrka - utvändig renovering, Borrie sn, AM, Petter Jansson, 2013
40. Skurups kyrka – invändig renovering, Skurups sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
41. Krageholms mölla – renovering av vingor och hätta, Sövestads sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2013
42. Ekeby badhus – omläggning av tegeltak och plåtdetaljer, Ekeby sn, AM, Helene Stalin Åkesson och Anne Jeppsson, 2013
43. Långaröds kyrka – utvändig renovering, Långaröds sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
44. Tomelilla byagård 2013, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
45. Östra Karups kyrka – utvändig renovering, Östra Karups sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
46. Östra Sallerups kyrka- utvändig renovering, Östra Sallerups sn, AM, Petter Jansson, 2012
47. Hovby smedja 2013, Norra Åsum socken, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

